Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 2. 2010, sp. zn. 25 Cdo 4239/2007, ECLI:CZ:NS:2010:25.CDO.4239.2007.1

Číslo: 19/2011

Právní věta:

Odsouzený, na němž byl vykonán trest propadnutí věci na základě rozhodnutí trestního soudu, které bylo zrušeno, nemá nárok na náhradu škody odpovídající hodnotě propadlých věcí, jestliže nepožádal o pokračování v trestním stíhání, které bylo z důvodu amnestie zastaveno.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 11.02.2010

Spisová značka: 25 Cdo 4239/2007

Číslo rozhodnutí: 19

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Odpovědnost státu za škodu

Předpisy: § 6 odst. 3 písm. b) předpisu č. 58/1969Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

M ě s t s k ý s o u d v Brně rozsudkem ze dne 20. 10. 2005 zamítl žalobu na vydání věcí specifikovaných ve výroku rozsudku, eventuálně na zaplacení 400 693,82 EUR s příslušenstvím a rozhodl o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi účastníky a vůči státu. Vyšel ze zjištění, že žalobkyně byla rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 13. 2. 1973, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 30. 3. 1973, uznána vinnou pokusem trestného činu porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou a odsouzena k nepodmíněnému trestu odnětí svobody a k trestu propadnutí předmětných věcí; odsuzující rozsudek nabyl právní moci dne 30. 3. 1973. Uvedená rozhodnutí byla rozsudkem Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 3. 1992 prohlášena za rozhodnutí porušující zákon v neprospěch žalobkyně a zrušena; současně bylo trestní stíhání podle § 11 odst. 1 písm. a) tr. ř. a článku IV odst. 1 písm. b) amnestie prezidenta republiky ze dne 27. 10. 1988 zastaveno; tento rozsudek Nejvyššího soudu byl žalobkyni doručen 4. 2. 1993, obhájci 11. 5. 1993. Usnesením Městského soudu v Brně ze dne 12. 10. 1994 byla zamítnuta žádost žalobkyně o vydání předmětných věcí podle § 80 odst. 1 tr. ř. a contrario. Předmětné věci, které žalobkyně nabyla převážně dědictvím po svém dědovi, byly znaleckým posudkem Ing. arch. K. P. oceněny na 92 020 Kč, nepodařilo se je však dohledat a veškeré doklady k nim byly s ohledem na skartační lhůty skartovány. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že za situace, kdy se nepodařilo prokázat existenci věcí, je žaloba na jejich vydání podle § 126 odst. 1 obč. zák. nedůvodná. Ohledně nároku na náhradu

škody spočívající v hodnotě předmětných věcí soud prvního stupně aplikoval zákon č. 58/1969 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím orgánu státu nebo jeho nesprávným úředním postupem (dále též jen „zákon“), nikoliv zákon č. 87/1991 Sb. či zákon č. 119/1990 Sb., neboť nejde o restituční nároky, a nelze aplikovat ani § 131 obč. zák., neboť tomu brání speciální právní předpis, kterým je právě zákon č. 58/1969 Sb. Jelikož bylo trestní stíhání žalobkyně zastaveno z důvodu amnestie prezidenta republiky a žalobkyně nepožádala o pokračování v trestním řízení, ačkoli o této možnosti byla v rozsudku Nejvyššího soudu poučena, je odpovědnost státu vyloučena ustanovením § 6 odst. 3 písm. b) zákona. Avšak i v případě, že by uplatněný nárok nebyl vyloučen ustanovením § 6 zákona, byl by k námitce žalované podle § 23 zákona promlčen v roční lhůtě počínající ode dne, kdy nabylo právní moci rozhodnutí o zastavení trestního stíhání. K odvolání žalobkyně K r a j s k ý s o u d v Brně rozsudkem ze dne 20. 2. 2007 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně a ztotožnil se i s jeho závěrem o aplikaci speciálního zákona č. 58/1969 Sb. za situace, kdy se žalobkyně domáhá náhrady za majetek propadlý státu na základě soudních rozhodnutí o její vině a trestu, jež byla v devadesátých letech zrušena jako odporující zákonu. Odvolací soud přisvědčil rovněž závěru o vyloučení odpovědnosti státu ustanovením § 6 odst. 3 písm. b) zákona i o promlčení nároku v důsledku marného uplynutí promlčecí doby podle § 23 zákona.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jež odůvodňuje podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Nesprávné právní posouzení věci odvolacím soudem spatřuje v nesprávné aplikaci zákona č. 58/1969 Sb. namísto občanského zákoníku. Náhrada škody na předmětných věcech, které se žalobkyně domáhá eventuálním petitem, není důsledkem vydání a realizace předmětného nezákonného trestního rozsudku (tím je samotné odebrání předmětných věcí), nýbrž důsledkem porušení povinnosti neoprávněného držitele (žalované) vydat věc vlastníkovi (žalobkyni) a nahradit škodu, která neoprávněnou držbou vznikla podle § 131 obč. zák. Mezi výkonem trestu propadnutí majetku a vznikem škody, která je představována součtem hodnot předmětných věcí a jež vznikla v okamžiku, kdy žalovaná porušila povinnost tyto věci vydat, není příčinná souvislost, tudíž zákon č. 58/1969 Sb. nelze aplikovat. Navíc by připuštěním možnosti použití zákona č. 58/1969 Sb. uplynula objektivní desetiletá lhůta (§ 22 odst. 2) v roce 1983, tedy ještě před zrušením nezákonných rozhodnutí Nejvyšším soudem v roce 1992. Navrhuje proto, aby dovolací soud rozsudky soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), řádně zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 odst. 1 o. s. ř., dovolání projednal a rozhodl o něm podle dosavadních předpisů (tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 7. 2009 – srov. bod 12 čl. II zákona č. 7/2009 Sb.) vzhledem k tomu, že dovoláním napadený rozsudek byl vydán dne 20. 2. 2007. Dospěl k závěru, že dovolání proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl rozsudek soudu prvního stupně potvrzen, je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., neboť otázka náhrady škody za vykonaný trest propadnutí věcí nebyla na obdobném skutkovém základě dosud judikaturou vyšších soudů řešena. Dovolání není důvodné.

Nesprávné právní posouzení věci, které dovolatelka uplatňuje jako důvod dovolání (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.), může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

Podle § 36 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci

rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), odpovědnost podle tohoto zákona se vztahuje na škodu způsobenou rozhodnutími, která byla vydána ode dne účinnosti zákona, a na škodu způsobenou ode dne účinnosti zákona nesprávným úředním postupem; odpovědnost za škodu způsobenou rozhodnutími, která byla vydána přede dnem účinnosti zákona, a za škodu způsobenou přede dnem účinnosti zákona nesprávným úředním postupem se řídí dosavadními předpisy. Tento zákon nabyl účinnosti dne 15. 5. 1998.

Vzhledem k tomu, že rozhodnutí, jímž byl žalobkyni uložen trest propadnutí věci, bylo vydáno před uvedeným datem, posuzovaly soudy obou stupňů věc správně podle dosavadního předpisu, tj. podle zákona č. 58/1969 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím orgánu státu nebo jeho nesprávným úředním postupem.

Podle § 6 odst. 1 zákona č. 58/1969 Sb. právo na náhradu škody způsobené rozhodnutím o trestu má vůči státu ten, na němž byl zcela nebo zčásti vykonán trest, jestliže v pozdějším řízení byl obžaloby zproštěn nebo bylo-li proti němu trestní stíhání zastaveno.

Podle odstavce 2 tohoto ustanovení právo na náhradu škody má i ten, kdo byl v pozdějším řízení odsouzen k mírnějšímu trestu, než který byl na něm vykonán na podkladě zrušeného rozsudku.

Podle odstavce 3 tohoto ustanovení právo na náhradu škody podle předcházejících odstavců nemá ten, a) kdo si přivodil své odsouzení úmyslně nebo b) proti komu bylo pozdější trestní stíhání zastaveno jen proto, že mu byla udělena milost nebo že po právní moci původního rozsudku byla udělena amnestie vztahující se na čin, za nějž byl původní trest uložen.

Citované ustanovení (stejně jako ustanovení § 10 nyní účinného zákona č. 82/1998 Sb.) směřuje k tomu, aby odsouzenému, který zcela nebo zčásti vykonal uložený trest, a to na základě rozhodnutí trestního soudu, které bylo zrušeno, byla poskytnuta náhrada škody respektující rozdíl mezi vykonaným trestem a trestem, který měl být správně uložen a vykonán či vůbec neuložen. Pro odpovědnost státu je rozhodující výsledek pozdějšího řízení, tedy to, že nebyl uložen trest žádný nebo byl uložen trest mírnější. Tato úprava, včetně vymezení podmínek odpovědnosti, dopadá i na trest propadnutí věci, jehož podstatou je odnětí vlastnického práva odsouzenému a jeho převod na stát. Jestliže v pozdějším řízení nebyl uvedený trest uložen, náleží poškozenému náhrada škody, odpovídající hodnotě věcí, které výkonem trestu pozbyl, a to za podmínek stanovených zákonem č. 58/1969 Sb. Uplatní se tedy i ustanovení § 6 odst. 3 písm. b) zákona, které výslovně nárok na náhradu škody vylučuje tam, kde následné trestní stíhání nebylo dokončeno v důsledku amnestie či milosti. V trestním stíhání, které bylo z důvodu amnestie zastaveno, se však podle § 11 odst. 3 tr. ř. pokračuje, prohlásí-li obviněný do tří dnů od doby, kdy mu bylo usnesení o zastavení trestního stíhání oznámeno, že na projednání věci trvá. Bude-li následně trestní stíhání zastaveno pro některý z důvodů, s nimiž toto ustanovení své účinky nespojuje, nebo bude-li obžalovaný obžaloby zproštěn (kromě důvodu uvedeného v § 226 písm. d/ tr. ř.), předpoklad ustanovení § 6 odst. 3 písm. b) zákona č. 58/1969 Sb. se nenaplní a nárok na náhradu škody vznikne. Bude-li naopak vina rozsudkem vyslovena, nárok na náhradu škody nenáleží; i když v případě uznání viny soud trest neukládá, nelze uvažovat o rozdílu mezi trestem vykonaným na základě nezákonného rozhodnutí a trestem později uloženým.

Jestliže v dané věci bylo trestní stíhání po zrušení rozsudku obsahujícího trest odnětí věci zastaveno pro amnestii prezidenta republiky ze dne 27. 10. 1988 a žalobkyně o pokračování v trestním stíhání nepožádala, je správný závěr odvolacího soudu, že nárok na náhradu škody, představující hodnotu propadnutých věcí, nevznikl právě z důvodu uvedeného v ustanovení § 6 odst. 3 písm. b) zákona č. 58/1969 Sb. Na tom nic nemění dovolací námitka, že odpovědnost státu je spojena s jeho nesprávným postupem, kdy jako neoprávněný držitel naložil s věcí tak, že nemůže být vydána. Podle

dovolatelky není mezi uložením trestu a nevydáním věcí souvislost, neboť pochybení spočívá právě ve způsobu, jakým stát s věcmi naložil. Tato argumentace ovšem přehlíží, že dokud nebylo rozhodnutí o trestu zrušeno, stát s propadlými věcmi disponoval jako jejich vlastník na základě pravomocného trestního rozhodnutí a byl oprávněn s nimi naložit podle své úvahy; pokud tak učinil, nelze v tom spatřovat nesprávnost, která by zakládala jakýsi samostatný odpovědnostní důvod odlišný od odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím o trestu ve smyslu ustanovení § 6 zákona č. 58/1969 Sb.

Důvod vyplývající z ustanovení § 6 odst. 3 písm. b) zákona postačuje v posuzovaném případě k zamítnutí žaloby jako nedůvodné, není proto zapotřebí zabývat se ještě otázkou promlčení nároku, který nevznikl. Pak je ovšem zřejmé, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu věcně správný; Nejvyšší soud proto dovolání žalobkyně podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty před středníkem, o. s. ř. zamítl.